

În intervalul 25 octombrie 1991—31 iulie 1992 a fost deschisă la Kent State University Museum din Kent, Ohio, SUA, o mare expoziție de costum tradițional românesc intitulată *Expoziția românească — două sute de ani de costum și artă*.

Principalul organizator al acestei manifestări — cea mai mare din ultimii 52 de ani, după participarea de anvergură la Expoziția Universală de la New York din 1939 — a fost Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București care a pus la dispoziția prestigioasei instituții muzeale din Kent — specializată exclusiv în istoria modei universale — întreaga sa colecție de veșminte urbane. La aceasta s-au adăugat piese întregi și dispartate de port popular de la Muzeul Satului și Muzeul Etnografic al Transilvaniei, uniforme militare de la Muzeul Militar Național, veșminte sacerdotale de la Mănăstirea Cernica și din colecția Patriarhiei Române și mai multe obiecte de etnografie și artă populară din Muzeul Bisericii Ortodoxe Sf. Maria din Cleveland, Ohio și din cîteva colecții particulare ale unor români americani.

Expoziției i-a fost acordat întregul spațiu al muzeului, fapt ce a permis publicului să fie înconjurat numai de obiecte românești ajutîndu-l astfel să pătrundă mai bine în atmosfera tradițiilor și obiceiurilor țării noastre. Media de vizitare a fost de 100 de persoane pe zi ajungînd la 150—200 în zilele de sîrbătoare (Crăciun, Paște), ceea ce a reprezentat un maxim și un mare succes de casă pentru muzeul din Kent. Oraș universitar cu public eminamente studențesc, Kentul a atras în lunile cit a fost deschisă expoziția românească vizitatori de la mari distanțe, care își aveau sau nu rădăcinile în România, și care

erau interesați de fenomenul artistic și vestimentar al acestei țări. Această manifestare de proporții a fost, fără îndoială evenimentul cel mai important al anului 1991—1992 în cadrul schimburilor culturale cu străinătatea.

Dl. dr. Shannon Rodgers, director asociat și binefăcător al instituției gazdă, un reputat designer de modă la studiourile cinematografice din Hollywood și creator de modele pentru rochiile soțiilor președinților americani, a coordonat personal aranjarea expoziției, cu gust și infailibilă cunoaștere a cerințelor publicului. A fost ajutat de d-na Dorothy Wilson, directoarea colecțiilor și o avizată muzeografa care, cu tact și delicatețe, a condus echipa americană de custozii, conservatori și studenți (care lucrau voluntar în timpul vacanței), colaborînd în chip admirabil cu organizatorii români, muzeografa gestionară Mariana Trifan și semnatarul acestor rînduri. În materie de istorie și civilizație, dl. Rodgers l-a avut drept consilier pe dl. prof. dr. Glee E. Wilson, coordonatorul studiilor românești la Kent State University, care a beneficiat de mai multe burse în țara noastră. Un prețios ajutor privind catalogarea și expunerea pieselor de port popular l-a adus d-na dr. Eugenia Popescu-Judet, a cărei colecție de costume tradiționale țărănești a fost în mare parte expusă cu acest prilej. Părintele Remus Grama de la St. Mary's Romanian Orthodox Church din Cleveland, Ohio, a fost consilier în probleme de veșminte sacerdotale și artă religioasă, cîteva piese de excepție din colecția parohiei sale fiind, de asemenea, prezente pe simeză și în vitrine.

Deoarece principiul d-lui Shannon Rodgers era că „expozițiile nu sînt destinate educării ci plăcerii ochiului și delectării

spiritului", elementul hedonist a primit în aranjare și tramă de vizitare. Rezultatul a fost o maximă spectaculozitate a organizării spațiului, cu rafinate metode scenografice, de ecleraj și *trompe l'oeil* totul cu o puternică amprentă hollywoodiană. De la o firmă japoneză au fost cumpărate manechine foarte expresive, cu fizionomii individualizate și mișcări firești (ce-i drept, cam greu de îmbrăcat din cauza membrelor flectate, trunchiurilor și capetelor întoarse). Pentru a nu distra atenția de la fastuozitatea costumelor, figurile nu erau pictate în cromatica unui chip, ci era folosit un ton neutru ce sugera carnația. Din aceleași motive nu s-au folosit nici peruci ori bărbi (decît în cazul manechinelor pentru costume eclezias-tice), iar părul, împletit din șuvițe de hirtie, avea aceeași nuanță cu țefele. Pentru a accentua somptuozitatea costumelor de sărbătoare — fie că erau ele rurale sau urbane — s-au adăugat bijuterii moderne, de producție occidentală, care nu erau totdeauna consonante cu veșmintul și epoca de proveniență: șiraguri de perle din „les années folles” pentru îmbrăcăminte din perioada fanariotă, late brățări de alamă sau metale nenobile ori diverse gablonzuri pentru haine țărănești etc. Deși fuseseră comandate în România, la „Decorativa”, două duzini de opinci de piele, special pentru manechinele cu port popular, nu au fost folosite decît foarte puține — și acelea doar pentru costumele ciobănești din Mărginimea Sibiului — preferate fiind încălțările de stradă, cu toc înalt și delicată baretă pe gleznă, ca mai onorabile în ochii vizitatorilor americani.

S-a optat pentru prezentarea pieselor de costum în exclusivitate pe manechine fără etalarea celor desperecheate sau independente în vitrine sau pe panouri. Din acest motiv nu au putut fi expuse toate obiectele aduse din România sau împrumutate de la colecționari particulari din SUA.

Într-o sală de la parterul clădirii a fost reconstituit un interior țărănesc cu o laviță într-o parte, acoperită cu scoarțe și perini, o masă joasă cu scaune de lemn, un cuptor impresionant în mijloc, proaspăt vărui, ștergare, cance și icoane pe sticlă de Nicula și Scheii Brașovului pe pereți

și copaia, în care femeia își leagă pruncul, atîrnată de tavan. Spațiul acesta era animat de cîteva manechine surprinse în atitudini firești, de activitate curentă. Urmează o altă sală în care sînt expuse covoare și scoarțe din toate zonele românești, ștergare, marame, ii cu alțiță, fote, catrințe, oprege, briie, chimire, cojoace, gube, sumane și tot ceea ce ține de industria casnică populară. Tot acolo erau prezentate și costumele minorităților naționale — șvabi, sași, secui, sîrbi.

Atmosfera plină de reculegere și meditație era admirabil redată în sala unde erau expuse veșmintele sacerdotale: semiobscuritatea în care fulgurau icoanele cu ferecături, cădelnițele și crucile de argint, marile reproduceri fotografice ale unor fresce de pe pereții bisericilor din Bucovina, pe care se proiectau siluetele manechinelor îmbrăcate în costume de ierarh, diaconi, preoți și monahi, făceau din acest spațiu un loc rezervat tradițiilor vieții spirituale românești.

O altă sală era rezervată portretelor de boieri vclîți și domnitori din epoca fanariotă, ale doamnelor din înalta societate moldo-valahă pozînd pline de cochetărie în elegantele lor rochii după ultimul jurnal de modă de la Paris, ale negustorilor care-și purtau cu demnitate costumele lor de sorginte orientală, ale mîndrilor ofițeri din perioada reînființării armatei naționale în 1830. Fie opere ale unor artiști anonimi, străini itineranți prin Principate în căutare de clientelă cu dare de mîna și cu un gust nu prea cultivat, care să nu le observe eventualele stingăcii, fie de minutori consacrați ai penelului, precum Anton Chladek, Ion Negulici, Johann Frankenberger, Petre Alexandrescu, Mihail Dan, Nicolae Grigorescu, Theodor Pallady, Iosif Iser, Nicolae Tonitza, Eustațiu Stoicescu, aceste portrete erau menite să completeze și să suplinească lipsurile anumitor veșminte specifice epocilor reprezentate dar și să dea măsura picturii românești din secolele al XIX-lea și al XX-lea.

În cîteva vitrine, pe un culoar, erau expuse arme orientale — hangere, iata-gane, pistoale și un topuz — toate meșteșugit decorate cu filigran de argint și încrustate cu turcoaze și corali, făcîndu-le

prețioase obiecte de paradă pentru populația oricărui aprig arnăut. În vecinătatea lor se aflau câteva centuri, paftale de argint cu incrustații de sîdef și perle, mătănii de chihlimbar, cercei, brățări și pandantive de rafinată execuție fanariotă, care dădeau o idee de înaltul nivel al orfevrăriei practică în acea vreme la noi.

Într-una din cele două săli mari de la etaj, un colț era destinat în exclusivitate surugilor care, prin asemănarea ocupației cu aceea a conducătorilor de diligente din Vestul sălbatic sau a călăreților poștei (Pony Express), s-au bucurat de un interes special din partea gazdelor și de o aranjare mai deosebită. Este drept că și ghebele și poturiile lor pline de cusături din arnici în culori vesele, contrastante, șocau prin bogăție și minuție a execuției, iar ipingelele cu glugă, roșii ori albastre, se diferențiau mult de sumanele cafenii ale țărănilor, evidențiindu-i pe acești vajnici surugii ca o castă aparte, plasată între locuitorii satelor și ai orașelor, fără a se revendica de la vreunul și mîndrindu-se a fi oameni umblați, cu

relații și cunoștințe în lumea mare. Cele șase costume erau expuse pe manechine, așezate degajat pe un gard, ca și cînd s-ar relaxa la un releu de poștă, în pauza dintre două curse, povestindu-și peripecțiile și fîlindu-se cu veșmintele lor înzornate.

În aceeași sală erau prezentate costume țărănești de sărbătoare din Oaș, Bistrița Năsăud, Sibiu, Gorj, Dolj, Mehedinți, Vlașca. Călare pe un armăsar focos, un vătășel strălucitor îmbrăcat, mergea la nuntă. Un dorobanț din județul Romani — singura piesă neautentică din toată expoziția, reconstituire după litografia lui Michel Bouquet, făcută pentru Muzeul Militar Național de Întreprinderea „Decorativă” — privește cu fatuitate spre niște timide fete de la țară. Pe o platformă

este așezat un grup de manechine ce dorește să ilustreze prietenia româno-americană printr-un cuplu îmbrăcat în port popular din Gorj și Muscel ținînd un steag al Statelor Unite și un alt cuplu, îmbrăcat ca studenții locali, în cardiene cu inițialele și în călărele unive-sității dar ținînd în mînă un drapel al României. Impostarea acestui grup într-un punct important al tramei de vizitare a reprezentat un gest plin de curtoazie al gazdelor către oaspeții români.

În cealaltă sală mare a etajului, în centrul ei, a fost expusă o replică a coroanei Reginei Maria iar pe perete, pe un plan

încălinat, trena rochiei de fir, cusută cu spice de griu, pe care a purtat-o atunci cînd era principesă moștenitoare și a luat parte la încoronarea vărului ei, țarul Nicolae II în 1896 și a unchiului ei, regele Angliei Edward VII în 1901. Ambele piese, de excepțională valoare, proveneau de la Meryhill Museum of Art, din Golden-dale, Washington. Tot acolo erau expuse și cinci costume populare care au fost purtate de Regina Maria și de principesa Ileana, fiica ei, călugărită sub numele de Maica Alexandra, care le-a și donat muzeului din Kent cu care a întreținut relații strînse de prietenie pînă la moarte. O rochiță de catifea roșie cu bordură de blană — dar de la țarina Alexandra Feodorovna din 1912 pentru micuța prințesă Ileana — precum și o minusculă uniformă de sublocotenent din Regimentul 4 Roșiori care i-a aparținut tot ei, făceau savoearea celui colț. Pe perete, alături de fotografia reginei, era prinsă o tapiserie cu iriși cusuți cu fir de aur, argint și mătase de mîna acesteia și a doamnelor de companie pentru Lady Astor.

Făcînd pandant cu piesele provenind de la casa domnitoare, era grupul uniformelor militare ce se detașau pe reproducerea fotografică a picturii lui Mihail Lapaty cu Mihai Viteazul călare și pe un steag regal ce aparținuse tot prințesei Ileana, fiind arborat la castelul Bran cînd se afla ea acolo și care i-a acoperit catafalcul, fiind donat recent de fiul ei, Ștefan de Habsburg (care, de altfel, a fost prezent și la vernisaj). Un dorobanț de la 1877, cu ȳari și cămașă albă, cu manșete și gulere albastru deschis iar pe cap cu înconfundabila căciulă de miel cu pene de curcan, un general de divizie în mare ținută model 1895, un colonel de călărași în mare ținută model 1916, un maior de artilerie în mare ținută model 1895, un colonel de vînători pedestrii, un căpitan de grăniceri și un sublocotenent de roșiori, toți în uniforme de la 1930, formau acest grup marțial.

În aceeași sală erau reprezentate alte patru epoci ale modei feminine românești: costumele perioadei fanariote, somptuoase prin formă și prin materialele scumpe din care erau făcute, aranjate foarte sugestiv, în poziții lejere, date de șalvarii și halatele largi și ușoare, pe sofale pline de perini moi și între faldurile șalurilor de cașmir; înpozantele rochii cu crinolină ale Unirii Principatelor din mătăsuri grele, moarate, agrementate de șaluri ample de dantelă; rochiile cu turnură ale Războiului de Independență, pline de volane și funde; și, în sfîrșit, veșmintele de catifea cu garnituri de blană și mărgele ale cumpenei dintre veacul al XIX-lea și al XX-lea, contemporane curentului Art Nouveau, care le și sugera cromatica și silueta fitomorfă.

Părăsind muzeul, chiar lîngă intrare, vizitatorul era readus în contemporaneitate, prin inspirata plasare acolo a două costume realizate de două tinere și talentate creatoare de modă din România, Iolanda Manolescu și Imola Popescu. După o excursie mentală și vizuală prin universul plin de bogăție al tradițiilor vestimentare ale poporului nostru, publicul putea să vadă pe viu cum ecoul acestora se regăsește și în moda actuală.

Pentru a marca acest eveniment cultural a fost editat un set de șaisprezece cărți poștale și un catalog cu ilustrații color de o excelentă calitate grafică; pentru specialiști a fost imprimat și un catalog mai amplu, cu ȳisele obiectelor expuse și diagrama amplasării lor în săli, un glosar de termeni, o bibliografie selectivă și un studiu al subsemnatului, intitulat "Two Centuries of Romanian Fashion".

Expoziția românească de la Kent s-a bucurat de unanime aprecieri din partea vizitatorilor și presei, ce i-a acordat cronici elogioase, salutînd fructuoasa colaborare dintre instituții naționale atît de depărtate geografic dar atît de asemănătoare ca valoare a patrimoniului deținut și pasiune a muzcografilor ce activează în ele.